

1 **חכמת שלמה אורח חיים סימן תקפא סעיף ד**
2 מכבסין ומסתפרין בערב ראש השנה וכו'. נ"ב, עיין
3 בט"ז [ס"ק ה] בשם הטור. והנה ביפה מראה [ראש
4 השנה פ"א אות יא] הקשה על מה שאמרו חז"ל [ראש
5 השנה לב, ב] מפני מה אין ישראל אומרים הלל בראש
6 השנה ויום כיפור, והשיב הקדוש ברוך הוא, מלך
7 ספרי חיים וספרי מתים פתוחים לפניו וישראל
8 (אמרו) [אומרים] שירה וכו', וא"כ משמע דלא שייך
9 שמחה לפניו, וכאן אמר שראוי לשמוח שבטוחים
10 שיזכה אותם הקדוש ברוך הוא.
11 **טור אורח חיים הלכות ראש השנה סימן תקפא**
12 ורוחצין ומסתפרין ע"פ המדרש א"ר סימון כתיב כי מי
13 גוי גדול וגומר ר' חנינא ור' יהושע אומרים איזו אומה
14 כאומה זו שיודעת אופיה של אלהיה פ' מנהגיו ודיניו
15 שמנהגו של עולם אדם שיש לו דין לובש שחורים
16 ומתעטף שחורים ומגדל זקנו ואין חותך צפרניו לפי
17 שאינו יודע איך יצא דינו אבל ישראל אינן כן לובשים
18 לבנים ומתעטפים לבנים ומגלחין זקנם ומחתכין
19 צפרניהם ואוכלין ושותין ושמחים בר"ה לפי שיודעין
20 שהקב"ה יעשה להם נס לפיכך נוהגין לספר ולכבס
21 בער"ה ולהרבות מנות בר"ה ומכאן תשובה למתענין
22 בר"ה ונוהגין באשכנז שאין נפילת אפים בער"ה כמו
23 בשאר עי"ט אף על פי שנופלין על פניהם בבקר
24 באשמורת.
25 **ומתריך המהרש"ל:** "כתוב במדרש [ויקרא רבה
26 פרשה ל אות ב] דישראל ואומות העולם נכנסין
27 ומקטריגין בראש השנה ואין אנו יודעים מי נצח, ממה
28 שישראל יוצאין ולולביהן בידיהם מוכח שישראל נצח.
29 וביארתי הכוונה, דעיקר קיטרוג שלהם היו מי יפול
30 בחלקו יתברך, כמו דבתחלת הבריאה נעשה הגורל
31 ונפלו ישראל בחלקו יתברך, כמו שכתוב [דברים לב,
32 ט] יעקב חבל נחלתו, כמו כן בכל השנה בראש השנה
33 כשהקב"ה מחדש עולמו הוא גורל זה ואומות העולם
34 נכנסין ומקטריגין שישליך הקדוש ברוך הוא את
35 ישראל ויבחר בהם, ע"ש.
36 ולפי זה שני דינים יש לנו בראש השנה, אחד הנוגע
37 בינינו [ול] יתברך מה שכל אחד חייב בעון עצמו,
38 והשני הוא מה שאנו נידונים בכלל עם אומות העולם
39 מי יפול בחלקו יתברך. והנה על זה הדין שאנו נידונים
40 מי יפול בחלקו יתברך, בזה אנו בטוחין שבוודאי יזכו
41 ישראל בדין בלי ספק, אבל על הדין השני שבין אדם
42 למקום יש פנים לכאן ולכאן, יש זוכין ויש ח"ו להיפוך.
43 והנה ניחזי אנו, אם האדם מצד אחד ריוח הרבה
44 ויבוא לו עושר רב ומצד השני יומשך לו איזה עגמת
45 נפש, אז כל העגמת נפש כאין יהיה ולא יעשה רושם
46 כנגד ההון והשמחה חדשה הבאה לו. אך זה אם
47 נתחדש לו שמחה חדשה, אבל אם הוא עשיר גדול
48 מזמן רב, אז אם יזדמן לו איזה עגמת נפש יצטער
49 ממש כשאר אדם, דהתענוג מכבר שכבר הורגל בו
50 האדם זה אינו פועל לבטל הצער. ולכך הכי נמי
51 בישראל, אם כי יש להם דין הנוגע לעצמן וספק בלבם
52 אם יזכו או לא, מכל מקום אין מצטערים על כך כיון
53 שיודעים שיש עליהם דין אחר שאומות העולם
54 מקטריגין להיות ח"ו נדחין מחלקו יתברך, ובזה
55 בטוחין שיזכו בדין, לכך הצער הזה ממה שנוגע להם
56 הוא כאין וכאפס נגד גודל השמחה שיש להם.
57 ולכך אמר המשורר [תהילים פט, טז - יז] אשרי העם
58 יודעי תרועה ה' באור פניך יהלכון בשמך יגילון כל

59 היום ובצדקתך ירומו. והכוונה נראה, דאם ישראל אין
60 יודעים כלל אם היו יום הדין גם על זה אם יפול בחלקו
61 יתברך או לא, וסבורים דאין יום הדין רק על מה שנוגע
62 לנו, אז אין שמחים בראש השנה, כיון דתליין בספק,
63 אבל אם יודעין שנדונים גם בזה אם יהיו עמו יתברך
64 או לא, אז כיון דבטוחים דבזה יזכו בדין ושמחים על
65 כך, אז שמחה זו מבטל העצבות שיש להם ממקור
66 אחר.
67 **הסבר נוסף של המהרש"ל:** ולכך תינח לישראל יש
68 שמחה זו מה שעמדו בדין מי יפול בחלקו יתברך, לכך
69 הוא להם השמחה חדשה ועל כן מבטל העצבות שיש
70 להם מדין עצמם, אבל הקדוש ברוך הוא שאין לו
71 שמחה זו, לכך ממילא אין שמחה לפניו מכח הדין
72 שנתנוין בו ישראל ונוגע לעצמו.
73 **ומשיב חכמת שלמה תקצ"ז א':** והנה בכל דבר צריך
74 מעשה והוכחה, אבל מחשבה לא מהני, אבל צריך
75 להוציא כל דבר מכח אל הפועל, ומעין זה היו נסיונות
76 אברהם אבינו, אף דהכל גלוי לפניו יתברך, מכל מקום
77 רצה הקדוש ברוך הוא להוציא הדבר מכח אל הפועל,
78 ואם כן הכי נמי לענין הבטחון אין די בבטחון בלב רק
79 צריך להוציא הבטחון מכח אל הפועל. ולכך אם אוכלין
80 ושותין בראש השנה, זה מורה על גודל בטחונם
81 בלבם, וכמו שאמר עזרא אכלו משמנים וגו' כי חדות
82 ה' היא מעוזכם, כמו שכתבתי שם בביאורי, אבל אם
83 מתענין בראש השנה אין כאן שמחה ואין רמז על
84 הבטחון.
85 לפי"ז ר"ה היה צריך להיות כמו כל יו"ט וכך כותב
86 **ב"ח אורח חיים סימן תקפא ה ד"ה** אבל ישראל אינם
87 כן: וכתב מהרש"ל (בביאורו לטור) ויש מקשין לפי זה
88 ילבוש בגדים מרוקמים וצבעי ארגמן ונ"ל דאם כן אין
89 כאן הוכחה שבטוח בו יתברך כי שמא אינו מפחד מיום
90 הדין כלל ואינו חש, אבל כשלוש לבנים זוכר ביום
91 המיתה אי נמי מראה הסליחה על דרך (ישעיה א יח)
92 אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו וגו':
93 **ט"ז אורח חיים סימן תקפא ס"ק ה** (פמ"ג) מכבסין
94 ומסתפרין. הטעם בטור להראו' שאנו בטוחים בו ית'
95 שיוציא לצדק משפטינו ועכ"פ לא ילבש בר"ה בגדי
96 רקמ' ומשי כבשאר יו"ט שיש לו מלבושים יותר נאים
97 דמ"מ יהי' מורא הדין עליו אלא ילבוש בגדים לבנים
98 נאים וכ"מ בשם רש"ל:
99 **כנ"ל חכמת שלמה אורח חיים סימן תרד** והנה בהא
100 דאיתא בשו"ע מצוה לאכול בערב יום הכיפורים
101 ולהרבות בסעודה... הנה הקדוש ברוך הוא רצה
102 לזכות את ישראל בדין, והזכות הוא דעל ידי הבטחון
103 שבטוחין בו יתברך שיזכה אותם, ושמחים על כך, אז
104 בטחון זה ואמונה כדאי לזכות אותם, וכמו שכתבתי
105 בדרוש לראש השנה כמה פעמים ולעיל סימן תקפ"א
106 [סעיף ד ד"ה מכבסין; סימן תקצז] שעבור בטחון זה
107 שאנו עושין אנו זוכים בדין. ולכך תינח בראש השנה
108 שאפשר לעשות שמחה בראש השנה עצמו, אנו עושין
109 כן שותים ואוכלים ושמחים, אבל ביום הכיפורים דאלו
110 הדברים אסורים, צוה הקדוש ברוך הוא לעשות בטחון
111 הזה בערב יום הכיפורים, שנשמח אז להראות
112 בטחוננו בו יתברך, ובכח זה נזכה בדין. ולכך היאך
113 אפשר שיהיה כותב הקדוש ברוך הוא לאכול בערב
114 יום הכיפורים, א"כ נהיה מוכרחין לאכול מכח מצות
115 התורה, והיאך יהיה ניכר הבטחון שלנו, ושוב לא יצמח
116 לנו שום ריוח מן האכילה. ולכך לא כתבה התורה

117	למצות אכילה. וכן בראש השנה לא כתבה כן מהאי	175	כו (יא) עמודי שמים ירופפו כל יום ראשון. ובשני יתמהו
118	טעמא, שאנחנו מעצמינו נתעורר על כך לאכול	176	מגערותו, כאדם שמשותמום ועומד מגערת המאיים
119	ולשתות ולהראות שאנו בוטחין בו יתברך, ובשכר	177	עליו:
120	בטחון זה מעלה עלינו כאלו התענינו תשיעי ועשירי,	178	(ז) ויעש אלהים את הרקיע - תקנו על עמדו והיא
121	אבל לכתוב האכילה לא היה אפשר כלל, דא"כ שוב	179	עשייתו, כמו (דברים כא יב) ועשתה את צפרניה:
122	ליכא בטחון ושמחה, ובטל ליה טעם האכילה, ולכך	180	מעל לרקיע - על הרקיע לא נאמר אלא מעל לרקיע,
123	הוי אכילת ראש השנה וערב יום הכיפורים טעם אחד	181	לפי שהן תלויים באויר. ומפני מה לא נאמר כי טוב ביום
124	תת	182	שני, לפי שלא נגמרה מלאכת המים עד יום שלישי,
125	שבת דף פט עמוד ב אמר רבי שמואל בר נחמני אמר	183	והרי התחיל בה בשני, ודבר שלא נגמר אינו במילואו
126	רבי יונתן: מאי דכתיב כי אתה אבינו כי אברהם לא	184	ובטובו, ובשלישי שנגמרה מלאכת המים והתחיל
127	ידענו וישראל לא יכירנו אתה ה' אבינו גואלנו מעולם	185	מלאכה אחרת וגמרה, כפל בו כי טוב שני פעמים,
128	שמך. לעתיד לבא יאמר לו הקדוש ברוך הוא	186	אחד לגמר מלאכת השני ואחד לגמר מלאכת היום:
129	לאברהם: בניך חטאו לי. אמר לפניו: רבונו של עולם -	187	(ח) ויקרא אלהים לרקיע שמים - שא מים, שם מים,
130	ימחו על קדושת שמך. אמר: אימר ליה ליעקב דהוה	188	אש ומים, שערבן זה בזה ועשה מהם שמים:
131	ליה צער גידול בנים, אפשר דבעי רחמי עלייהו. אמר	189	(ט) יקוו המים - [שהיו] שטוחין על פני כל הארץ
132	ליה: בניך חטאו. - אמר לפניו: רבונו של עולם, ימחו	190	והקוום באוקינוס, הוא הים הגדול שבכל הימים:
133	על קדושת שמך. - אמר: לא בסבי טעמא, ולא בדרדקי	191	(י) עץ פרי - שיהא טעם העץ כטעם הפרי, והיא לא
134	עצה. אמר לו ליצחק: בניך חטאו לי. - אמר לפניו:	192	עשתה כן, אלא (פסוק יב) ותוצא הארץ עץ עושה פרי,
135	רבונו של עולם, בני ולא בניך? בשעה שהקדימו לפניך	193	ולא העץ פרי, לפיכך כשנתקלל אדם על עונו נפקדה
136	נעשה לנשמע, קראת להם בני בכורי, עכשיו בני ולא	194	גם היא על עונה ונתקללה:
137	בניך? ועוד, כמה חטאו? כמה שנותיו של אדם -	195	(יד) יהי מארת וגו' - מיום ראשון נבראו, וברביעי צוה
138	שבעים שנה. דל עשרין דלא ענשת עלייהו - פשו להו	196	עליהם להתלות ברקיע, וכן כל תולדות שמים וארץ
139	חמשין. דל עשרין וחמשה דלילותא - פשו להו עשרין	197	נבראו מיום ראשון, וכל אחד ואחד נקבע ביום שנגזר
140	וחמשה. דל תרתי סרי ופלאג, דצלוין ומיכל ודבית	198	עליו, הוא שכתוב (פסוק א) את השמים, לרבות
141	הכסא - פשו להו תרתי סרי ופלאג. אם אתה סובל את	199	תולדותיהם, ואת הארץ, לרבות תולדותיה:
142	כולם - מוטב, ואם לאו - פלאג עלי ופלאג עליך. ואם	200	להבדיל בין היום ובין הלילה - משנגזז האור הראשון,
143	תמצא לומר כולם עלי - הא קריבית נפשי קמך. פתחו	201	אבל בשבעת ימי בראשית שמשו האור והחושך
144	ואמרו: (כי) אתה אבינו. אמר להם יצחק: עד שאתם	202	הראשונים יחד בין ביום ובין בלילה:
145	מקלסין לי - קלסו להקדוש ברוך הוא,	203	והיו לאותות - כשהמאורות לוקין סימן רע הוא לעולם,
146	תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף יז עמוד א הלך	204	שנאמר (ירמיה י ב) מאותות השמים אל
147	וישב בין שני הרים וגבעות, אמר: הרים וגבעות בקשו	205	(טז) המאורות הגדולים וגו' - שוים נבראו, ונתמעטה
148	עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים עליך נבקש	206	הלבנה על שקטרגה ואמרה אי אפשר לשני מלכים
149	על עצמנו, שנאמר: כי ההרים ימושו והגבעות	207	שישתמשו בכתר אחד: ואת הכוכבים - על ידי שמיעט
150	תמוטינה. אמר: שמים וארץ בקשו עלי רחמים, אמרו:	208	את הלבנה, הרבה צבאיה להפיס דעתה:
151	עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו, שנאמר: כי	209	(כא) התנינים - דגים גדולים שבים. ובדברי אגדה הוא
152	שמים כעשן נמלחו והארץ כבגד תבלה. אמר: חמה	210	לוינתן וכן זוגו שבראם זכר ונקבה והרג את הנקבה
153	ולבנה בקשו עלי רחמים, אמרו לו: עד שאנו מבקשים	211	ומלחה לצדיקים לעתיד לבא, שאם יפרו וירבו לא
154	עליך נבקש על עצמנו, שנאמר: וחפרה הלבנה ובושה	212	יתקיים העולם בפניהם:
155	החמה. אמר: כוכבים ומזלות בקשו עלי רחמים, אמרו	213	(כד) תוצא הארץ - הוא שפירשתי (פסוק יד) שהכל
156	לו: עד שאנו מבקשים עליך נבקש על עצמנו, שנאמר:	214	נברא מיום ראשון ולא הוצרכו אלא להוציאם:
157	ונמקו כל צבא השמים. אמר: אין הדבר תלוי אלא בי,	215	נפש חיה - שיש בה חיות:
158	הניח ראשו בין ברכיו וגעה בבכיה עד שיצתה נשמתו.	216	(כה) ויעש - תקנם בצביונם בתיקון ובקומתן:
159	יצתה בת קול ואמרה: ר"א בן דורדיא מזומן לחיי	217	זכר ונקבה ברא אותם - ולהלן הוא אומר (בראשית ב
160	העולם הבא. בכה רבי ואמר: יש קונה עולמו בכמה	218	כא) ויקח אחת מצלעותיו וגו', מדרש אגדה שבראו שני
161	שנים, ויש קונה עולמו בשעה אחת. ואמר רבי: לא דיין	219	פרצופין בבריאה ראשונה ואחר כך חלקו.
162	לבעלי תשובה שמקבלין אותן, אלא שקורין אותן רבי.	220	רש"י בראשית פרק ב
163	רש"י בראשית פרק א (ד) וירא אלהים את האור כי	221	(ד) אלה - האמורים למעלה:
164	טוב ויבדל - אף בזה אנו צריכים לדברי אגדה ראהו	222	תולדות השמים והארץ בהבראם ביום עשות ה' -
165	שאינו כדאי להשתמש בו רשעים והבדילו לצדיקים	223	למדך שכלם נבראו ביום ראשון.
166	לעתיד לבא.	224	וכל עשב השדה טרם יצמח - עדיין לא צמח, ובשלישי
167	(ה) יום אחד - לפי סדר [לשון] הפרשה היה לו לכתוב	225	שכתוב ותוצא הארץ, על פתח הקרקע עמדו עד יום
168	יום ראשון, כמו שכתוב בשאר הימים שני, שלישי,	226	ששי:
169	רביעי. למה כתב אחד, לפי שהיה הקדוש ברוך הוא	227	כי לא המטיר - ומה טעם לא המטיר, לפי שאדם אין
170	יחיד בעולמו שלא נבראו המלאכים עד יום שני, כך	228	לעבוד את האדמה ואין מכיר בטובתם של גשמים,
171	מפורש בבראשית רבה (ג ח):	229	וכשבא אדם וידע שהם צורך לעולם התפלל עליהם
172	(ו) יהי רקיע - יחזק הרקיע. שאף על פי שנבראו שמים	230	וירדו, וצמחו האילנות והדשאים:
173	ביום ראשון, עדיין לחים היו, וקרשו בשני מגערת	231	
174	הקדוש ברוך הוא באומר יהי רקיע, וזהו שכתוב (איוב	232	